

Nr 314.

Af herr **Branting**, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om vapenöfningar under senare hälften af år 1912 eller förra hälften af år 1913 för utrönande af härens krigsberedskap (mobiliseringsöfningar).

Det förslag till försöksmobilisering, Kungl. Maj:t förelagt Riksdagen, har visat sig vara af betydligt större omfattning än med ledning af krigsministerns anförande till statsrådsprotokollet den 13 sistlidne januari kunnat förmodas. Visserligen inskränkes mobiliseringen till en mindre del af hären — den skall endast beröra en half arméfördelning — men man begär att få rätt att inkalla både första och andra uppbådet af de värnpliktige samt landstormen. Härmed komme ett afsevärdt större antal familjeförsörjare att ryckas från sin civila verksamhet än hvad som skedde vid 1900 års mobilisering, som blott upptog 5—6 årsklasser af första uppbådet. Men framför allt innefattar Kungl. Maj:ts förslag ej endast en pröfning af möjligheten att snabbt försätta vissa delar af hären på krigsfot, det går vida utöfver denna ram, när oafsedt in- och utryckningsdagarna 15 dagars *fälttjänstöfning* med de värnpliktige och 10 dagars med landstormen äfven är afsedd att företagas.

Ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition skulle sålunda kunna innebära *inemot tre veckors* hård militärtjänst, beroende på hvarstädes i riket mobiliseringen kommer att utföras. Detta ökar gifvetvis i hög grad det betungande i hela åtgärden för den befolkning, som drabbas af inkallelsen. Det är därför alldeles själfallet, att förslaget väckt stark misstämning och bekymmer hos dem, hvilka eventuellt skola beröras däraf.

För min del hör jag till dem, hvilka hvarken kunna eller vilja bestrida, att synnerligen goda skäl kunna anföras för att, då försvars-

beredningarna nu skola gå att granska vårt försvarsväsen i syfte att inom ramen för rimligt afvägda kostnader och bördor uppnå möjligast tillfredsställande effektivitet, man bör söka få till stånd en *mönstring* af vissa grupper bland de värnpliktige för att utröna i hvad mån mobiliseringsapparaten fungerar tillfredsställande. Men hvad som nu af Kungl. Maj:t föreslås går vida utöfver detta syfte, och det synes mig alldeles icke föreligga tillräckliga skäl, som skulle uppväga de påtagliga olägenheterna af en sådan utvidgning.

Det kan näppeligen anses nödvändigt för att erhålla praktisk erfarenhet om huruvida kungörelserna för de värnpliktiges inkallelse och samling hinna uppsättas och anslås å beräknad tid, samt i hvad mån de värnpliktige få kunskap om mobiliseringsordern och infinna sig till mobiliseringsorten, att *samtliga* årsklasser, af hvilka en del måhända icke vid eventuellt krigsutbrott komme att omedelbart användas, skola inrycka i och för mobilisering. Beräkningarnas riktighet torde kunna kontrolleras och en uppfattning om de förbättringar af mobiliserings-systemet, som tilläfvventyrs böra vidtagas, utan större svårigheter vinnas, äfven om man mobiliserar ett mindre antal årsklasser.

Vissa andra rön som man vill göra utanför själva mobiliseringsapparatus funktionerande torde knappt bli mycket att bygga på. Sannolikt medför manskapet till den långvariga öfningstiden hvarje år mer enskild beklädnad än hvad man kan förvänta medtages till några veckors militärtjänst. Någon säker uppfattning om i hvad mån beklädnaden är fullständig och ändamålsenlig torde därför knappast vinnas. Beträffande landstormen, som endast i ringa utsträckning förses med kronans kläder, lär det icke möta stor svårighet att utan någon mobilisering få så stor kännedom, som öfverhufvud taget kan vara behöfligt att erhålla, om den klädesutrustning densamma kan förväntas begagna för den händelse det gäller allvar. Till fredsöfningen medtas denna sannolikt ej. Någon större betydelse torde man icke heller behöfva tillmäta behovet att undersöka, hur de i och för mobilisering i förråd upplagda kronokläderna passa de äldre årsklasserna. De erfarenheter man från alla delar af landet för hvarje år vinner i fråga om de tre första årsklasserna torde ge en viss ledning i detta afseende, och för öfrigt lär man på annat sätt än genom en inkallelse af de värnpliktige kunna utröna hur kläderna böra tillskäras. Gifvetvis kan det vidare vara af intresse att tillse i hvad mån hästar och fordom ställas till förfogande i den utsträckning och å de tider och orter, som afses i mobiliseringsplanen, men så-

som äfven i Kungl. Maj:ts proposition antydes, kan detta utrönas genom verkställande af mönstringar utan mobilisering i öfrigt. Visserligen torde något säkrare uppfattning om möjligheten att åstadkomma lämplig förläggning och obehindrad transport af trupperna i krigstid vinnas, därest den ifrågasatta mobiliseringen utföres, men så länge den icke omfattar större områden och fler truppslag än hvad Kungl. Maj:ts proposition anger, bli olikheterna med de vid krigsutbrott rådande förhållandena i alla fall så stora, att värdet, hvad denna sak angår, på goda grunder kan ifrågasättas. Detta erkännes för öfrigt äfven af krigsministern, som visserligen säger (sid. 7), att försöksmobiliseringen kan »visa — — — huruvida järnvägarnas personal och materiel äro tillräckliga för transportens obehindrade gång, eller om rubbningar uppstå, hvilka man ej på förhand kunnat beräkna», men å sid. 8 förklarar, att järnvägarna »under en försöksmobilisering svårligen kunna tagas mera i anspråk för militära behof, än hvad som plägar ske vid de större fälttjänstöfningarna».

Nu har Kungl. Maj:t velat på samma gång även pröva de mobiliserade truppernas *fältduglighet*. Detta är ju *något helt annat* än själfva mobiliseringen. Frågan är då huruvida de betydande uppoffringar befolkningen såväl direkt som indirekt får vidkännas och den utgift statsverket åsamkas genom fälttjänstöfningen verkligen motsvaras af de lärdomar denna kan vara ägnad att medföra.

Såvidt jag förstår, kan värdet af denna fälttjänstöfning icke rimligen uppväga de ytterst kännbara olägenheter ett kvarhållande af de inkallade en så afsevärd tid *utöfver* hvad som kräfvdes för en mobilisering medför för dem själfva och deras familjer, att ej tala om de oförutsedda förluster, som dessa plötsliga och starka rubbningar måste medföra i de delar af landet, som däraf drabbas.

Från här kort antydda utgångspunkter måste således mitt yrkande gå ut på att Kungl. Maj:ts förslag så *begränsas* och *nedsättes*, att det väsentligen inskränkes till enbart hvad som torde kunna innebäras i själfva begreppet »försöksmobilisering». Jag tillåter mig därför föreslå den väsentliga *förkortning af tiden*, som häraf blir en följd.

Men ännu en annan omständighet måste beaktas. Det kan förutses, att, ehuru den socialdemokratiska riksdagsgruppen torde stå enig om den uppfattning att Kungl. Maj:ts förslag i dess föreliggande form *icke* kan bifallas, förslaget likväl i hufvudsak antages af Riksdagen.

Under sådana omständigheter synes det vara en skyldighet att söka tillse, att umbärandena och omkostnaderna för de inkallade bli så små

som möjligt. I detta syfte vill jag fästa uppmärksamheten den *ringa ersättning* — 50 öre om dagen — Kungl. Maj:t vill tilldela de värnpliktige, medan utskrifna hästar betalas med 4 kr. om dagen. De inkallade skulle, om Kungl. Maj:ts förslag bifölles, efter ungefärlig beräkning förlora ej mindre än 25—30 kr. pr man i kontanta pengar. Det kan icke vara skäligt att på detta sätt beskatta en viss grupp af landets medborgare, af hvilka flertalet befinna sig i mindre bemedlad ställning. I stället bör det anses rimligt, att ersättningen, under de exceptionella förhållanden en mobilisering av åsyftadt slag medför, sättes *högre* än vid de sedvanliga repetitionsöfningarna hvarje år eller till förslagsvis kr. 1: 50 för ogift och kr. 2: 00 för gift man med tillägg af 25 öre för hvarje minderårigt barn. Genom en dylik åtgärd skulle de personliga uppoffringarna för de inkallade afsevärdt mildras och på landets samtliga skattepliktiga medborgare öfverflyttas åtminstone en del af den tunga de eljes ensamma skulle tvingas att bära.

Genom Kungl. Maj:ts åtgärd att förbehålla sig rätt att inkalla *så många* årsklasser, som förslaget innebär, uppstår en allvarlig olägenhet, som icke beaktats uti hittills framlagda kungl. propositioner. Därest mobiliseringen t. ex. gäller ett industriområde, kommer nämligen inom resp. fabriker ett så stort antal arbetare att ryckas från sin verksamhet, att en del fabriker sannolikt icke kunna fortsätta driften. Härigenom skulle äfven de, hvilka ej inkallats, bli *arbetslösa* och förlora sin arbetsförtjänst helt eller delvis. Detta kan icke anses vara rättvist mot dem. I själfva verket skulle det kunna hända, att de skulle få lida större kontant förlust än de inkallade. Enligt vår mening är det nödvändigt att detta förhindras, hvarför ett *arbetslöshetsunderstöd* måste beredas dem. Dess storlek pr man torde lämpligen bli densamma som ersättningen åt de inkallade. På hvad sätt utdelningen af understödet skall verkställas torde böra afgöras af Kungl. Maj:t på administrativ väg. För att bereda Kungl. Maj:t tillfälle härtill föreslås, att ett belopp af 100,000 kronor som förslagsanslag anvisas för ändamålet.

Därest de inkallade sålunda befrias från den fälttjänstöfning Kungl. Maj:t föreslagit och inkallelsetiden sålunda kan väsentligt nedsättas, skulle den ökade ersättning åt de inkallade vi föreslagit ungefär kunna täckas genom den minskning af statens utgifter, som på detta sätt skulle åstadkommas. Möjligen kan också det ofvan nämnda förslagsanslaget härigenom falla inom ramen för den af Kungl. Maj:t ursprungligen angifna kostnaden.

På grund af det anförda får jag hemställa,

att §§ 1 och 2 uti den i Kungl. Maj:ts proposition nr 182 föreslagna lagen om vapenöfningar må erhålla följande ändrade lydelse:

§ 1.

»Oberoende — — — — under högst sju dagar, in- och utryckningstid till sådan öfning medräknad.»

§ 2.

»Värnpliktig — — — — under högst sju dagar, in- och utryckningstid till sådan öfning medräknad»;

att Riksdagen måtte besluta, att ersättningen till inkallad värnpliktig och landstormsman måtte utgå med en krona och femtio öre för ogift samt två kronor för gift jämte 25 öre för minderårigt barn pr dag, samt

att Riksdagen måtte anvisa ett belopp af 100,000 kronor å extra stat för utdelning på administrativ väg enligt i föregående moment angifna grunder åt personer, hvilka utan att inkallas till öfningen likväl till följd af densamma blifva arbetslösa.

Stockholm den 30 april 1912.

Hjalmar Branting.